

Hirmutavast Irmast marutseva Mariani

Miks pannakse orkaanidele naisenimesid? Aga sellepärast, et nad tulevad ilusate silmadega, metsikuna, lahkudes aga jätavad su ilma nii majast kui autost.

Ain Kallis

Nõnda võis kuni aastani 1979 troopilistele tsüklonitele nime panekut õigustada, nüüd käivad nimed teatavasti sooliselt vaheldumisi.

Olgu nimi nii ilus kui tahes, valvsust äratavad troopilistes maades kõik lähenevad tormid. Juba 119 aastat tagasi, USA–Hispaania sõja ajal, kuulutas president William McKinley, et kardab üht orkaani rohkem kui kogu Hispaania laevastikku.

Ja õigusega – kaks aastat hiljem hävitasid tormilained Mehhiko lahe äärses Galvestoni linna, saates manalasse umbes kümme tuhat elanikku. Sellist ohvrite arvu pole USA enam näinud. Muide, viimati mainitud sõjas oli ameeriklastel langenuid alla 400.

Nimi olgu lühike

Üldiselt on nimepanek kaunis ohtlik tegevus – nomen est omen (nimel on tähendus), nagu teadsid vanad roomlased. Tormidega pole asi sugugi parem, meenutagem vaid Austraalia meteoroloogi Clement Wragge'i saatust. Kui saja aasta eest tekkis sealsel valitsusel raskusi ilmateenistuse rahastamisega, hakkasid riiki ründama ministrite nimedega tsüklonid. See oli suur viga – orkaanide ristiisa lasti föderaalteenistusest lahti. Teise maailmasõja ajal hakkasid USA lendurid orkaane kutsuma oma ämmade järgi.

Nimed peavad olema lühikesed, et nad paremini meelde jääksid ja et neid saaks ühe hingetõmbega välja öelda.

Tormidest kutsutakse orkaanideks troopilisi tsükloneid, kus õhk liigub püsivalt, ühe (USAs) või kümne minuti (WMO soovitus) keskmisena kiiremini kui 33 m/s. Nimi aga antakse troopilisele tsüklonile siis, kui tuule püsikiirus ületab 17 m/s. Nimed peavad olema lühikesed, et nad paremini meelde jääksid ja et neid saaks ühe hingetõmbega välja öelda.

Igal ookeanil ja isegi selle eri osades on kasutusel omaette tormide nimekiri, mis tavaliselt kordub – Atlandi ookeanil näiteks kuue aasta järel. Nii oli tänavu esimene nimeline troopiline torm Kariibi mere piirkonnas ja Põhja-Atlandil Arlene, järgmine Bret, siis Cindy. Nimede rida on enam-vähem sama mis 2005. ja 2011. aastal (ega häid nimesid ilmselt palju valida ole). Edasi tulid Don, Emily, Franklin, Gert. Järgmised nimed on meile hästi tuntud – Harvey, mis uputas Texast, ning Irma, mis laastas Kariibi mere saari ja Florida poolsaart. Jose ja Katia ei teinud palju pahandust, ka Lee, mis kiiresti hääbus keset ookeani.

Eespool sai mainitud, et nimekiri kordub kuue aasta järel. Aga kuhu jäid tollased Dennise, Katrina, Rita, Stan ja Wilma? Need visati pahategude pärast nimestikust välja, meteoroloogide kõnepruugis – saadeti erru. Asemele tulid Don, Katia, Rina, Sean ja Whitney – tänavused tegijad.

Torminimede valiku järgi võib otsustada ka piirkonna inimeste nimede üle. Meil küll kõlaks lõbusalt teade: “Ila läinud, Kama tuleb!” (taifuunid Solomoni merel) või “Bordella ohustab!” (India ookeanil).

Torminimede valiku järgi võib otsustada ka piirkonna inimeste nimede üle. Meil küll kõlaks lõbusalt teade: “Ila läinud, Kama tuleb!” (taifuunid Solomoni merel).

Vaiksel ookeanil võib teid kunagi tabada Isa või Ema karistav käsi või Kagu-Aasias Malakas. Millal, ei oska öelda, sest mõnes piirkonnas, nagu Atlandil, pole taifuunide nimed aastatega seotud, vaid järgnevad pidevas reas.

Orkaani läbimõõt on väga varieeruv, ulatudes 150–500 kilomeetrini, mõnikord isegi kaugemale. Selle keskel asetseb nn tormi silm. Enamikul on see paarikümne kilomeetri laiune. Ilm on seal hoopis isepärane – petlikult ilus, sageli ka vaikne.

Sinisilmsed koletised

1926. aasta 18. septembril ründas orkaan Miami linna, tuule kiirus oli üle 180 km/h, lendasid majade tükid, sadas paduvihma. Ja siis tuli vaikus, päikesepaiste. Elanikud ruttasid rannale. Ning äkki tuli veel tugevam tormi-iil, tohutud lained kandsid ookeani sadu inimesi.

Vaikust oli olnud alla tunni, mille jooksul orkaani silm oli just poolsaarest üle jõudnud. Tollal ei olnud tormihoiatuste süsteem sellisel tasemel nagu praegu. Nüüd teavad arenenud maade elanikud, et kõige raevukamad tuuled puhuvad just silma äärel.